

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ІННОВАЦІЙНІ
НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
У СФЕРІ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК**

4–5 травня 2018 р.

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Іляшко Олександр Олександрович – директор Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, кандидат юридичних наук;

Виноградова Вікторія Євгенівна – в. о. завідувача кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат педагогічних наук, доцент;

Біла Ірина Миколаївна – вчений секретар Відділення психології, вікової психології та дефектології НАПН України, доктор психологічних наук, професор;

Кузьміна Світлана Леонідівна – професор кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доктор філософських наук, професор;

Маслянікова Ірина Миколаївна – доцент кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат психологічних наук, доцент;

Дерев'янку Ірина Анатоліївна – старший викладач кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 4–5 травня 2018 р. – К.: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2018. – 220 с.

ISBN 978-966-916-481-0

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 4–5 травня 2018 р.

УДК 37.01+159.9(063)

НАПРЯМ 4. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Гонтаренко Л. О., Парфьонов Г. А.

Гра як навчання дітей при потраплянні в небезпеку.....115

Zelenska O. P.

The importance of the culturological training of the cadets at the establishments of higher education of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.....118

Крижановська Т. В., Крижановська А. В.

Вчителю загальноосвітньої школи про нейропсихологічний підхід у навчанні дитини з особливими освітніми потребами.....121

Литвин А. В., Федюк Г. З.

Профільне навчання у старшій школі: можливості реалізації.....127

НАПРЯМ 5. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Мілевська О. П.

Дидактичний зміст та критерії діагностики описової лексики у старших дошкільників з недорозвиненням мовлення.....131

Полупанова Я. М.

Досвід організації спеціальної освіти у Великій Британії.....134

Руденок А. І., Вінярський В. Р.

Вплив музикотерапії на розвиток дітей з обмеженими можливостями.....137

НАПРЯМ 6. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Артюхіна Н. В.

Межі людини в культурно-історичній перспективі.....141

Виноградова В. Є.

Дослідження творчих здібностей у психологічній науці.....144

Журавель А. П.

Емоційна регуляція міжособистісних стосунків як категорія психологічного аналізу у психології.....147

Лантух І. В.

Формування надійності фахівців у комерційних закладах освіти України (історичний аспект).....149

НАПРЯМ 7. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Барсуковська М. В.

Психолого-педагогічні особливості формування оцінно-етичних суджень у дітей дошкільного віку.....153

3. Крижановська Т.В. Досвід та актуальні проблеми соціальної реабілітації дітей с обмеженими можливостями в Україні // Освітній простір, регіональні та інформаційні аспекти, Науково-методичний журнал. – Випуск 15. – Чернівці, 2014. – С. 36-41.

4. Антропова Л.К. Функциональная асимметрия мозга и индивидуальные психофизиологические особенности человека / Л.К. Антропова, О.О. Андронникова, В.Ю. Куликов и др. // Медицина и образование в Сибири. – Випуск № 3, 2011. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/funktsionalnaya-asimetriya-mozga-i-individualnye-psihofiziologicheskie-osobennosti-cheloveka>.

5. Будилова В.Ю. Особенности проявлений асимметрии полушарий головного мозга у детей / В.Ю. Будилова // Современные научные исследования и разработки. Международный электронный научно-практический журнал. – Випуск № 6 (6) (ноябрь, 2016). – Режим доступу: <http://olimpiks.ru/>.

6. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения / А.Л. Сиротюк. – М.: ТЦ Сфера, 2003. – 288 с.

7. Сиротюк А.Л. Обучение детей с учетом психофизиологии: практическое руководство для учителей и родителей / А. Л. Сиротюк. – М.: ТЦ Сфера, 2001. – 128 с.

8. Хватова М.В. Латеральная организация мозга подростков разных условий обучения и их индивидуальные особенности / М.В. Хватова // Вестник ТГУ. – Т. 10. Вып. 3. – 2005. – С. 303-308.

Литвин А. В.,

доктор педагогических наук, профессор,

заведувач кафедри практичної психології та педагогіки

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Федюк Г. З.,

аспірант кафедри практичної психології та педагогіки

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ У СТАРШІЙ ШКОЛІ: МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Науковці, освітяни-управлінці та педагогічні працівники-практики по-різному ставляться до ідеї профільної школи, однак процес підготовки до її впровадження в Україні тривав багато років, були витрачені значні зусилля та кошти, підготовлено низку нормативних документів (концепцій).

Профільний ступінь навчання, залежно від можливостей школи, може складатися з: профільних класів, які діють у системі «школа – ЗВО»; профіль-

них класів, що використовують спеціально розроблені навчальні плани; класів поглибленого вивчення профільних предметів. Для підготовки до вступу у заклади вищої освіти мають перевагу класи першого типу, де не лише посилюються профільні предмети шкільної програми, а й читають додаткові курси викладачі ЗВО, з яким у школи налагоджено співпрацю. Узгодження діяльності шкільних вчителів і викладачів – важлива перевага цього варіанту навчання. Але не всі школи, особливо в сільських районах, мають такі можливості. А перспективи сільських шкіл, навіть найкращих, зазвичай обмежені класами поглибленого вивчення профільних предметів. Гострі проблеми організації профільного навчання в наших реаліях, це, передусім: недостатня кількість кваліфікованих педагогічних кадрів; відсутність підручників для кожного профілю; складність організації профільного навчання в школі з 1-2-ма класами в паралелі; традиційно незадовільне фінансування.

У сільських районах, малих і середніх школах профілі не можливі в принципі. Відсутня як матеріальна база і кваліфіковані кадри, так і сама спроможність реалізувати цей задум – поділ класів на необхідну кількість профільних підгруп (особливо в малокомплектних школах). Вихід – організувати великі базові опорні школи, педагоги яких зможуть реалізувати всі переваги профілізації.

Спроба впровадження старшої профільної школи за концепцією 2003 р. [1] показала, що профільне навчання в нас реалізується, переважно, як поглиблене вивчення окремих предметів, доповнене системою курсів за вибором. При цьому освітній процес якісно не змінюється. Цей факт викликав необхідність розмежувати такі поняття, як «профільна школа» і «школа з поглибленим вивченням предметів», а отже, примушує, як ми і передбачали [2, с. 411] скасувати спеціалізовані школи. Практика свідчить, що профільну освіту досі розуміють, переважно, як навчання для більш здібних школярів, орієнтованих на отримання вищої освіти (при цьому зміст має академічну спрямованість). Натомість, можливості професійно-технічної освіти і коледжів для професійного самовизначення учнів фактично не використовуються. Водночас, значна частина молоді, що вступає в життя, нині формує запит на новий тип підготовки, який має інтегрувати традиційну для нашої школи освіту з уже призабутою «реальною», тобто давати принаймні уявлення про характер професійної діяльності на основі особистого досвіду. У межах сучасної середньої загальноосвітньої школи забезпечити повноцінну професійну кваліфікацію учню нереально з огляду на відсутність місця і браку часу на виробниче навчання та практику.

Загалом постає питання про можливості типової середньої школи щодо організації профільного навчання в нинішній, напруженій соціально-економічній і політичній ситуації. Для цього потрібні чималі кошти: сучасні засоби навчання, приміщення для поділу на профільні класи, оплата праці вчителів, які ведуть предмети за вибором і спецкурси в додаткових групах. Залишається нерозв'язаним кадрове питання: для навчання профільних предметів потрібні спеціально підготовані висококваліфіковані педагоги, здатні постійно працювати над собою, бути обізнаними в останніх досягненнях своєї галузі, професійно розвиватися в непростих, психологічно несприятливих умовах. Безперечно, позитивно, що сучасне керівництво МОН України, ініціюючи чергову

спробу реалізації профільного навчання в контексті реформи «Нова українська школа» [3], на відміну від своїх попередників розуміють, що вчителі неспроможні в умовах недофінансування, без новітнього обладнання, при чи не найнижчій у світі оплаті праці досягти значного підвищення якості знань випускників. Важливо, що «формула» нової школи містить не лише зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві, а й «умотивованого вчителя, який має свободу творчості та розвивається професійно», а також «сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання» [3].

Тривале дослідження стану допрофесійної підготовки старшокласників виявило низку недоліків: недостатність політехнічних знань і вмінь учнів; відсутність належної професійної спрямованості загальноосвітніх знань, слабка мотивація до навчання; невиробленість трудових навичок, недостатня самостійність і дослідницькі вміння. Основні причини – неузгодженість вивчення загальноосвітніх і профільних предметів, недоліки навчально-програмного забезпечення, домінування освітніх цільових настанов над розвивальними, недостатня підготовка вчителів профільних предметів, відсутність у школах необхідного матеріально-технічного забезпечення.

Наше дослідження засвідчило, що підвищення ефективності допрофесійної підготовки старшокласників потребує: поліпшення профорієнтаційної роботи серед учнів, розроблення наукових підходів до вибору професії, створення системи психологічного супроводу підготовки майбутніх фахівців; вдосконалення методики допрофільної підготовки учнів; упровадження інноваційної системи організації допрофесійної підготовки (профільної старшої школи) на основі використання досягнень вітчизняної та світової педагогіки і психології; застосування ефективних педагогічних технологій і активних інноваційних методик допрофесійної технологічної підготовки; створення наскрізних програм, які забезпечили б наступність навчання у школі та професійній освіті; розвитку творчого потенціалу педагогів, їхнього професійного самовдосконалення, підготовки їх до роботи у профільній старшій школі; адаптації педагогів професійної освіти до навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи; комплексного забезпечення навчального процесу допрофесійної підготовки підручниками, посібниками, дидактичними матеріалами, наочністю; наукового обґрунтування та затвердження на законодавчому рівні різноманітних форм співпраці навчальних закладів різних рівнів і соціальних партнерів стосовно допрофесійної підготовки старшокласників; створення сучасної методики визначення необхідного для технологічного профілю допрофесійної підготовки матеріально-технічного, ресурсного та іншого забезпечення, а також затвердження відповідних нормативів і державних гарантій їх дотримання тощо [5, с. 183].

Відповідно до ідей профільного навчання у старшій школі доцільно забезпечити наступність і неперервність між профільним навчанням і професійною підготовкою, яку майбутні фахівці отримуватимуть у ЗПТО чи ЗВО. На нашу думку, доцільним є створення територіальних (на базі одного чи декількох районів і міст обласного значення) опорних загальноосвітніх навчальних закладів і одного-двох

ЗПТО відповідно до потреб ринку праці та особливостей розвитку економіки регіону [4, с. 96-97], що уможливить профілізацію старшої школи, а також професійну орієнтацію та профвідбір значної частини сільської молоді.

Безперечно, допрофесійній і профільній підготовці в загальноосвітній школі належить вирішальна роль у виявленні та розвитку задатків, нахилів і здібностей особистості, формуванні інтересів, потреб, мотивів діяльності, адаптації учнів до вимог майбутньої професійної підготовки, вихованні професійно важливих, моральних якостей, піднесенні духовності та творчого потенціалу. При цьому важливо вибудувати перспективне бачення діяльності закладу освіти: тип, цілі, завдання та особливості освітнього процесу, структури, вибір змісту та розроблення навчального плану, стратегії вирішення кадрових питань, режиму роботи тощо. У сукупності це потребує створення комплексної програми управління інноваційними процесами в конкретному середньому загальноосвітньому закладі освіти.

Практика свідчить, що без належним чином підготовленого й умотивованого вчителя навіть найкращі педагогічні реформи та інновації не стануть частиною освітніх надбань і не сприятимуть ефективному вдосконаленню навчально-виховного процесу. Успіху може досягти лише колектив однодумців високим рівнем педагогічної майстерності. А це потребує постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення вчителя, роботи в режимі науково-методичного пошуку протягом усієї життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Концепція профільного навчання в старшій школі. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. Київ: Пед. преса, 2003. № 24. С. 23–38.

2. Литвин А., Соловйов В. Профільне навчання: аналіз стратегій та шляхи розвитку. Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności: зб. наук. пр.: у 2 т. Київ, 2015. Т. 1. С. 406–414.

3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упор. Л. Гриневич та ін.; заг. ред. М. Грищенко. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 20.04.2018).

4. Сікорський П. Структурна взаємодія загальноосвітньої та професійної шкіл в умовах переходу на 12-річне навчання Педагогіка і психологія професійної освіти. 2005. № 5. С. 90–99.

5. Соловйов В. Ф. Допрофесійна підготовка в системі «загальноосвітня школа – професійний ліцей»: монографія / за ред. А. В. Литвина. Львів: СПОЛОМ, 2014. 256 с.